

Stopień trudności przeszkód ścieżki huculskiej

Aleksandra Tarnawa-Wójciga,
Anna Stachurska, Mirosław Pięta,
Maciej Jackowski

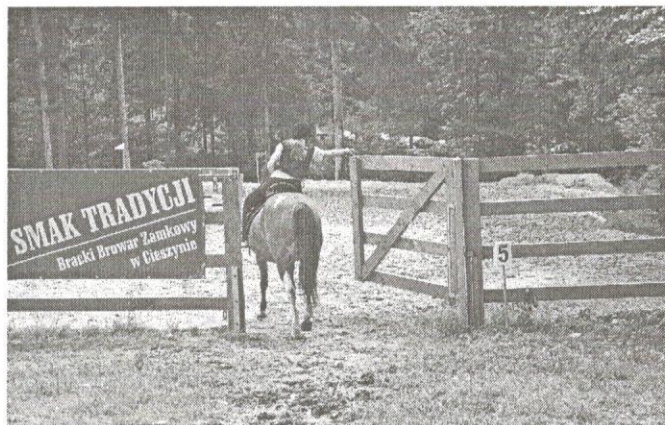
AR w Lublinie

Konie huculskie objęte programem hodowlanym ochrony zasobów genetycznych cieszą się coraz większą popularnością zarówno w Polsce, jak i za granicą. Jako konie prymitywne mają one niskie wymagania środowiskowe i silny instykt, są odporne, zdrowe i płodne. Ponadto wyróżniają się specyficznymi walorami użytkowymi koni górskich chowanych w bliskim kontakcie z człowiekiem, takimi jak: odwaga, umiejętność poruszania się w trudnym terenie, łatwość przystosowania do zmiany warunków i nowych zadań oraz łagodność. Podstawowym warunkiem utrzymania tych cech, a zatem wypełnienia celu hodowli zachowawczej, jest ich prawidłowa ocena. Warunki żadnej z ogólnie znanych dyscyplin jeździeckich nie spełniały tego zadania.

W tej sytuacji, na początku lat 90. XX wieku, powstał, zainspirowany badaniami prowadzonymi w Akademii Rolniczej w Krakowie oraz Stadninie Koni Gładyszów, projekt specjalnej próby do oceny tych koni, zwanej ścieżką huculską. Obecnie jest ona nie tylko najbardziej atrakcyjną częścią czempionatu użytkowego, ale i oddzielną konkurencją. Przeszkody mające być sprawdzianem cech charakteru i zręczności hucutów są nietypowe. Podstawowym założeniem jest ich różnorodność oraz upodobnienie do tych, jakie konny turysta może spotkać na górskim szlaku. W „Regulaminie prób dzielności dla koni rasy huculskiej” wymienione są niektóre typy przeszkód, z podziałem na obowiązkowe i dodatkowe, jednak w konkurencji ścieżki rozgrywanej obecnie, również za granicą, występuje ich więcej. Przeszkody łączą w sobie często kilka typów, a zależnie od usytuowania, konfiguracji terenu i cech podłoża mogą znacznie różnić się między sobą.

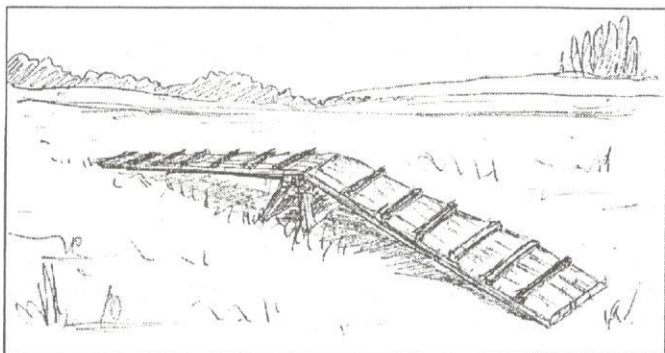
Które przeszkody sprawiają koniom huculskim największe trudności? Na to pytanie starano się odpowiedzieć, przeprowadzając badania podczas czterech zawodów rozgrywanych w 2004 roku: w Brennej i Gładyszowie (Polska) oraz w Brezi (Czechy) i Oberohrbach (Austria). Ścieżka była rozgrywana w wersji eliminacyjnej i sportowej; podczas zawodów w Brezi została podzielona dodatkowo na dwie: L – łatwiejszą i S – trudniejszą. Wszystkie mieściły się w dystansie 1000-2000 m i zawierały 13-16 przeszkód, w tym 12 obowiązkowych. Łącznie zbadano 179 przeszkód. Niektóre, aby przybliżyć je Czytelnikom, przedstawiono na rysunkach i fotografiach.

• Bramka z zamknięciem (fot.) – pokonanie przeszkody polega na otwarciu bramki, przejechaniu przez nią i zamknięciu. Dla przykładu, w Brennej szerokość bramki wynosiła 1,9 m, a wysokość 1,6 m; była ona wykonana ze sztachet i zamknięta na skobel.

Fot. Bramka z zamknięciem – ścieżka huculska w Brennej (fot. J. Kaliś)

• Stromy zjazd lub podjazd – polega na zejściu lub wejściu po stoku nachylonym pod kątem 30-50°, o długości od kilku do kilkunastu metrów. Wykorzystywane są wszelkie urozmaicenia terenu górskiego, dzięki którym przeszkoda zawiera w sobie często dodatkowe elementy, takie jak kłoda do przeskoczenia czy wjazd do rzeki. Można tu zaliczyć tzw. pierielaz (rys. 1), czyli dwie płyty ze szczeblami połączone ze sobą na stojaku, na które należy wjechać i zjechać.

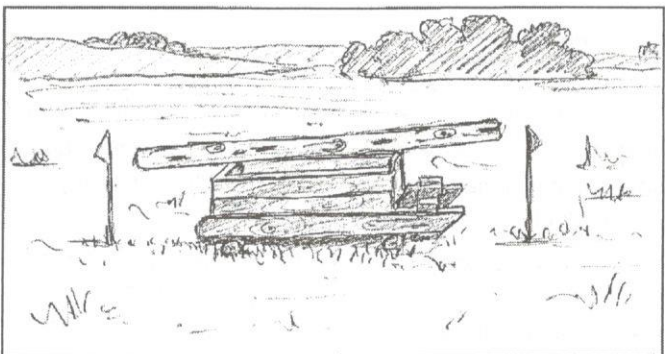
Rys. 1. Pierielaz

• Przejście przez rzekę – bród, kilkumetrowy przejazd kołowym przez rzekę. Podczas wszystkich analizowanych zawodów głębokość rzeki wynosiła do 0,5 m, a dno było kamieniste.

• Szalasz – do pomieszczenia w rodzaju szalasu (w Brezi był to namiot) należy wjechać i z niego wyjechać.

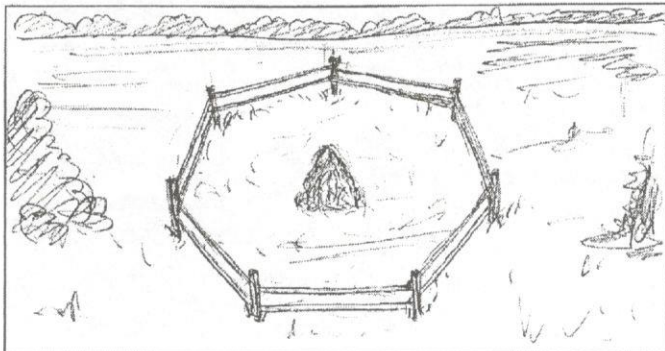
• Bankiet – wymaga wskoku lub zeskoku z progu o wysokości ok. 0,5 m.

• Kłody (rys. 2) – przeszkoda o wysokości ok. 0,5 m. W Gładyszowie znajdowała się ciekawie skonstruowana

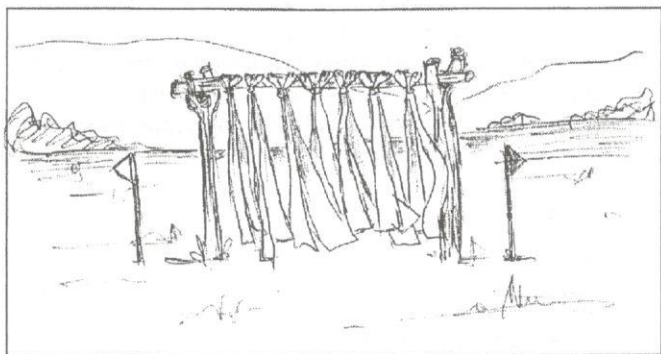
Rys. 2. Sanie z kłoda

przeszkoda z kłód o nazwie worynie (rys. 3), do której należało wskoczyć i wyskoczyć na zewnątrz.

Rys. 3. Worynie

- Firanki (rys. 4) – należy przejechać pomiędzy kolorowymi wstążkami zawieszonymi na bramce.

Rys. 4. Firanki

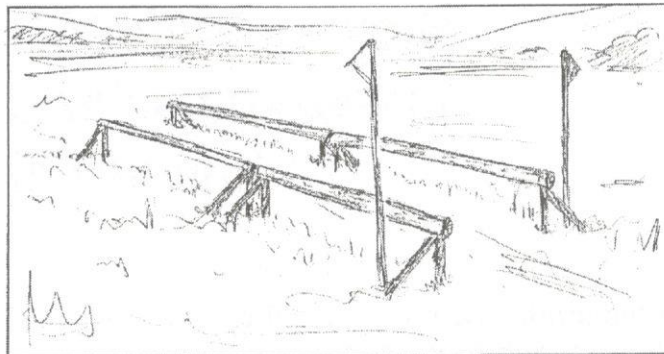
- Wiatrołom (rys. 5) – należy przejechać stępem po rozrzuconych drewnianych kłockach ograniczonych po bokach belkami. Drągi mogą być też ciasno zbite z sobą, tworząc rodzaj leżącego mostka.

Rys. 5. Wiatrołom

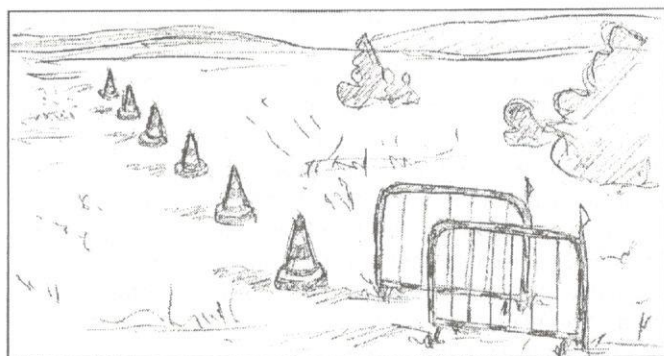
- Wąska droga (rys. 6) – przejazd stępem przez kilkumetrowy odcinek o szerokości 0,35-0,4 m, ograniczony drągami umieszczonymi na wysokości ok. 0,3 m. Strącenie drąga oznacza błąd w pokonaniu przeszkody.

- Stacjonata i doublebarre – przeszkody znane z konkursów skoków przez przeszkody, wykonane z drągów lub desek, o wysokości odpowiednio do 0,6 m i 0,9 m. W doublebarre przedni górny drąg jest umieszczony niżej niż tylny, a szerokość przeszkody (odstęp między drągami) wynosi 0,7 m.

Rys. 6. Wąska droga

- Slalom (rys. 7) – pokonanie przeszkody polega na przejeździe kłusem między tyczkami/pachołkami rozstawionymi co 1,5-3,0 m.

Rys. 7. Slalom

- Kładka nad rowem – należy przejechać przez nią stępem na drugą stronę rowu lub potoku. Ma szerokość minimum 0,5 m. W Gładyszowie dodatkowym utrudnieniem było jej ukośne ustawienie (różnica w wysokości 1,1 m) i znaczna długość (7,5 m). Co ciekawe, podczas prób dzielności maksymalne ugięcie kładki pod ciężarem konia z jeźdźcem może wynosić do 5 cm.

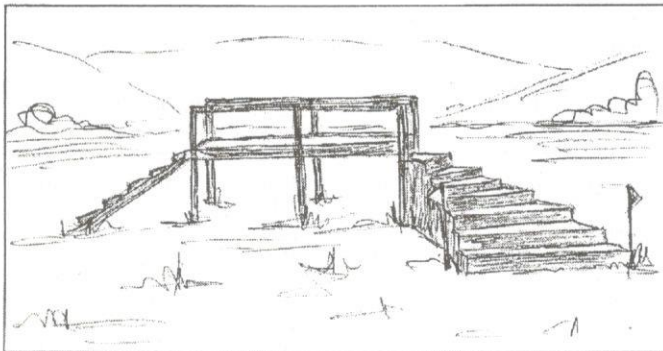
- Przejazd przez rów lub rów z wodą – wymaga pokonania stępem głębokiego rowu (do 1,5 m) o szerokości ok. 3 m, o podłożu najczęściej żwirowym. Rów może być wypełniony wodą o głębokości do 0,4 m.

- Równoważnia (fot. 1, IV str. okładki) – przejście stępem po równoważni o długości ok. 4,0-4,5 m i szerokości 0,85-0,90 m, umieszczonej na kłodzie o średnicy 0,25-0,40 m. Po przejechaniu połowy równoważni opada ona, jak huśtawka, na drugą stronę. Podczas analizowanych zawodów wysokość maksymalnego odchyłu równoważni wynosiła od 0,35 do 0,60 m i przeszkody te często nie miały poprzeczek.

- Skok posłuszeństwa – wąska przeszkoda (ok. 0,6 m) o wysokości ok. 0,4 m, zbudowana np. ze zbitych pni lub bali słomy.

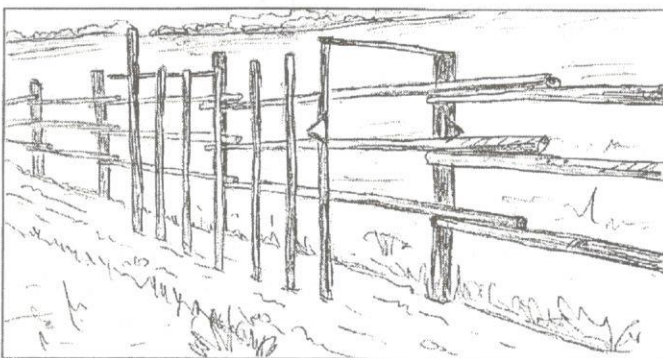
- Mostek (fot. I str. okładki) – jest to jak gdyby drewniana kładka z poprzeczkami, zbudowana na podwyższeniu, którą należy pokonać stępem. Jej szerokość wynosi 0,7-0,8 m, długość 4-8 m, a wysokość nad podłożem 0,3-0,7 m.

- Schody (rys. 8) – rzadko spotykana przeszkoda. Na zawodach w Gładyszowie należało wejść po 6 schodach, pokonać mostek o wysokości 1,2 m i zejść po stromej płycie z poprzeczkami. Długość całej przeszkody wynosiła 3 m.

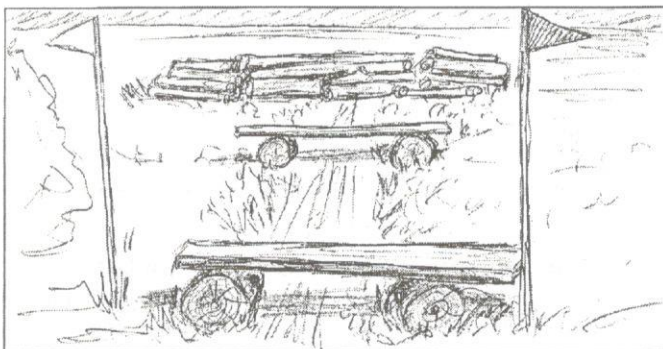
Rys. 8. Schody

- Ciasny/niski przejazd (rys. 9) – przejeżdża się przez tunel o szerokości 0,8 m, wysokości ok. 1,5 m i długości 3-4 m, zbudowany z żerdzi, desek itp. Od góry, na wysokości 1,7 m, może być dodatkowo ograniczony poprzeczkami lub też przeszkoda może być wyłącznie ograniczona od góry.

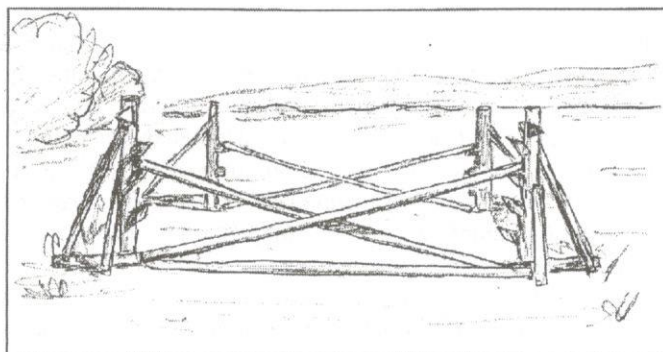

Rys. 9. Ciasny/niski przejazd

- Szereg (rys. 10 i 11) – przeszkody do pokonania w szeregu, rozstawione w odległości 2,5-5,5 m, składają się ze

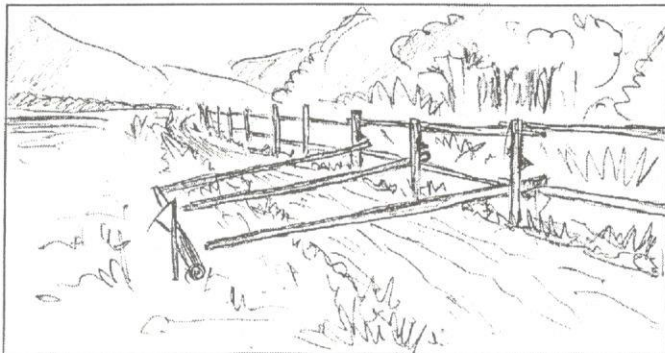
Rys. 10. Szereg ławek z sierżantem

Rys. 11. Szereg z kopert

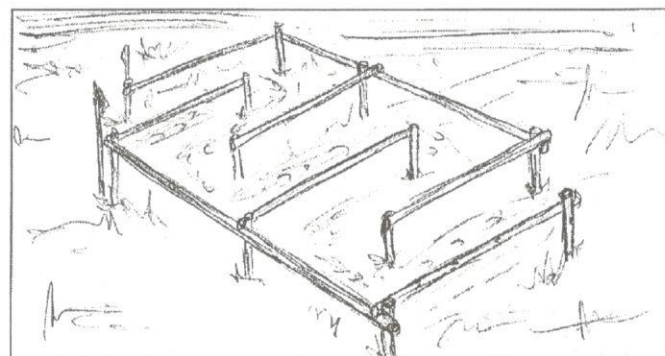
stacjonat, kopert, ławek, hyrd, sierżanta itp. Sierżant to maszynowa przeszkoda wykonana ze zbitych bali drewna.

- Skok-wyskok (rys. 12) – przeszkody (np. stacjonaty, ławki, kłody, cavaletti) o wysokości do 0,5 m ustawione w odległości 2,0-2,8 m nie wymagają wykonania dodatkowej fuli galopu między jedną przeszkodą a drugą.

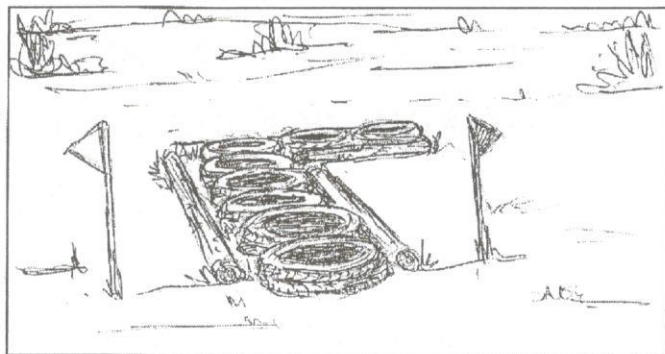
Rys. 12. Skok-wyskok

- Labirynt (rys. 13) – szerokość korytarza w labiryncie wynosi 0,6-0,7 m, a długość 10 m. Tworzą go drągi zamocowane na wysokości 0,15-0,20 m.

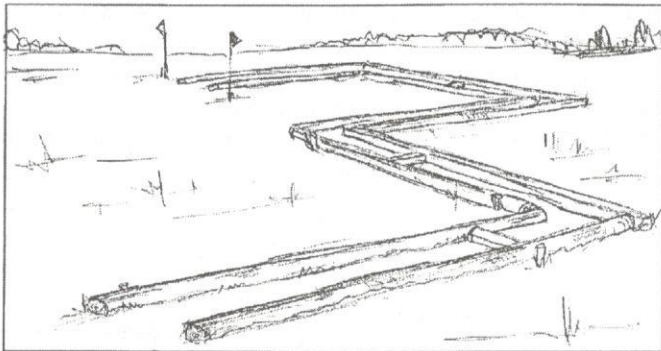
Rys. 13. Labirynt

- Opony (rys. 14) – należy przejechać stępem przez szereg ułożonych na ziemi opon samochodowych. Koń stawia kończyny do wewnątrz opon, a błędem jest postawienie kończyny na zewnątrz. Opony mogą być ograniczone drągami.

Rys. 14. Opony

- Zygzak (rys. 15) – jest to korytarz z drągów lub desek leżących na ziemi. Błędem jest postawienie kończyny na zewnątrz przeszkody. Na przykład w Brezi zygzak zbudowany był z 5 zakrętów pod kątem prostym, odstęp między deskami wynosił 0,4 m, a długość przeszkody 8,5 m.

Rys. 15. Zygzak

Łącznie 77 koni wykonało 3233 prób pokonania przeszkód. Wyniki klasyfikowano jako pokonanie prawidłowe, nieprawidłowe lub ominięcie przeszkody. W analizie wariancji uwzględniono rodzaj przeszkody, zawody i wersję ścieżki. Wyniki były następujące: 77,0% przeszkód zostało pokonanych prawidłowo, 18,2% nieprawidłowo, a 4,8% ominiętych. Wszystkie uwzględnione czynniki wysoko istotnie wpłynęły na rezultaty. Najczęściej prawidłowo były pokonywane przeszkody: bramka z zamknięciem, stromy zjazd, przejście przez rzekę i stromy podjazd (tab.). Do przeszkód łatwiejszych należał również szalás. Natomiast najwięcej błędów popełniano na zygzaku, oponach, labiryncie i przeszkodzie skok-wyskok. Najczęściej omijane były przeszkody: kładka nad rowem, doublebarre, szereg, przejazd przez rów z wodą, bankiet i mostek.

Można wnioskować, że najłatwiejsze dla koni huculskich są przeszkody zbliżone do naturalnych, znanych z codziennych przejażdżek terenowych. Przeszkody sztuczne sprawiają tym koniom znacznie większą trudność. Na zygzaku, labiryncie i oponach konie wychodzą kończynami poza obszar przeszkody, z kolei przeszkody wyższe czasem strącają.

Znacząco różniły się średnie wyniki z poszczególnych zawodów i obu wersji ścieżki. Najlepsze wyniki uzyskały konie w Gładyszowie, a najgorsze w Brezi. W eliminacyjnej wersji ścieżki popełniano znacznie więcej błędów i częściej omijano przeszkody niż w wersji sportowej.

Tabela
Wyniki prób pokonania przeszkód

Rodzaj przeszkody	Liczba prób	Pokonanie (%)		
		prawidłowe	nieprawidłowe	ominięcie
Bramka z zamknięciem	122	100,0	0,0	0,0
Stromy zjazd	143	99,3	0,1	0,6
Przejście przez rzekę	131	98,7	0,6	0,7
Stromy podjazd	164	98,0	0,8	1,2
Szalás	56	91,6	8,4	0,0
Bankiet	99	90,7	3,6	5,7
Kłody	310	86,4	10,2	3,4
Firanki	147	84,7	13,5	1,8
Wiatrołom	147	83,3	16,7	0,0
Wąska droga	153	81,2	18,8	0,0
Stacjonata	174	81,0	16,7	2,3
Siałom	165	79,1	19,4	1,5
Doublebarre	46	78,6	10,7	10,7
Kładka nad rowem	99	76,7	9,0	14,3
Przejazd przez rów z wodą	111	75,6	16,4	8,0
Równoważnia	165	75,5	24,5	0,0
Skok postuszeństwa	139	72,4	24,8	2,8
Mostek	134	69,8	25,3	4,9
Schody	18	67,4	31,3	1,3
Ciasny/niski przejazd	213	66,9	33,1	0,0
Szereg	68	65,0	26,5	8,5
Skok-wyskok	117	58,0	42,0	0,0
Labirynt	88	53,9	45,6	0,5
Opony	107	46,3	49,5	4,2
Zygzak	117	45,2	52,1	2,7

Podsumowując można stwierdzić, że ścieżka huculska daje doskonałe możliwości sprawdzenia unikalnych cech huculów, tzn. poruszania się w ciężkim, górskim terenie, odwagi, posłuszeństwa, a także wytrenowania. Ze względu na olbrzymie zróżnicowanie przeszkód, ogólnych warunków terenowych i wersji ścieżki wyniki powinny być porównywane głównie w obrębie danych zawodów. Przy rozpatrywaniu startów w całym sezonie należy uwzględniać czynnik zawodów i wersji ścieżki.

Autorzy dziękują ks. B. Zemanowi za wykonanie szkiców przeszkód.

Hodowla rezerwatowa koników polskich a ich dobrostan

Zbigniew Jaworski, Tadeusz Jezierski

IGiHZ PAN w Jastrzębcu

Najczęściej hodowlę i chów koni prowadzi się tradycyjnie, w warunkach stajennych, a więc w takich, w których konie utrzymywane są w budynkach i jedynie w ciągu dnia korzystają z wybiegów lub padoków, a w okresie wegetacji roślin prze-

bywają na pastwisku. Niekiedy stosuje się chów bezstajenny, w którym konie korzystają z dużych padoków lub pastwisk przez cały rok, a schronieniem w razie niepogody jest wiata, zadrzewienia lub naturalne małe enklawy leśne. Jest to stosunkowo rzadziej stosowany system utrzymania koni, chociaż ze względów zdrowotnych jest zalecany, zwłaszcza dla prymitywnych ras koni. Jeszcze rzadziej mamy do czynienia z hodowlą określaną jako rezerwatowa lub półnaturalna czy też wolnościowa. Oznacza ona taki sposób utrzymania koni, który zbliżony jest do warunków w jakich kiedyś przebywali ich dzicy przodkowie. Dotyczy to środowiska naturalnego (ekosystemu leśnego lub łąkowo-leśnego), życia w grupach rodzinnych (tabunach) w otoczeniu innych dziko żyjących zwierząt. W tym systemie konie mają całkowitą swobodę, podobnie jak pozostałe gatunki zwierząt przebywające na danym obszarze. Ingerencja ze strony człowieka ogranicza się głównie do regulowania wielkości populacji, poprzez odławianie młodych, nadliczbowych koni oraz dokarmiania w okresach